

Individuell eller socialdemokratisk välfärd

Vid den moderata partistämman debatterades välfärdspolitikens principer. Frågorna gällde om välfärdspolitikerna skall vara generell eller selektiv, individuell eller kollektiv. Företrädare för ungdomsförbund och studentförbund hävdade att någon politik för sänkta offentliga utgifter, och därmed sänkta skatter, inte är möjlig så länge moderaterna accepterar den generella välfärdspolitikerna.

Partistyrelsens representanter menade däremot att välfärdspolitikerna skulle baseras på det generellas principer, bland annat uttryckt med Karl Marx ord "av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov".

Trots att Moderata Samlingspartiet troligtvis är det parti som har mest klart för sig vilka steg som bör tas för att reformera välfärden, är det uppenbart att partiet behöver formulera en grundläggande välfärdsstrategi. En strategi fri från de underliggande värderingar som präglar dagens välfärdssystem. Det är nödvändigt för att kunna ta inte bara de första stegen i en reformering av svensk välfärd, utan också de kommande. Detta är i sin tur nödvändigt för en uthållig skattesänkningspolitik under 1990-talet.

Det räcker inte med att omfördela dagens offentliga penningstöd från institutioner till individer. En sådan omfördelning är tillräcklig för att bryta upp produktionsmonopol och reducera kostnader, men inte för att skapa ett personligt kostnadsansvar. I framtiden finns det ingen anledning till att svenskarnas välfärd skall vara världens mest skattesubventionerade.

De som hävdar att skattesänkningar inte är möjliga utan att man radikalt byter

välfärdssystem i termer av generellt och selektivt har fel. En effektivare produktion av tjänster, pengar som följer individen och mångfald av olika tjänster ger lägre kostnader och går hand i hand med skattesänkningar. Det är däremot i det närmaste självklart att graden av offentliga subventioner sätter en gräns för hur mycket skatterna kan sänkas.

Ett första led i utvecklingen av en moderat välfärdsstrategi måste vara frigörelse från den problemformulering som till och med de mest radikala studentförbundarna tycks acceptera. Hela diskussionen om generell eller selektiv välfärdspolitik förs som om välfärd är och skall vara en funktion av enbart offentliga åtgärder. Koncentrationen ligger på hur de offentliga utgifterna fördelas; selektivt eller generellt.

Välfärdspolitikens utgångspunkt måste i stället vara att den enskildes välfärd i första hand beror på hennes egna insatser och ambitioner, och att dessa så långt som möjligt skall disponeras av henne själv. Välfärden skapas inte av politiker och tillhör inte heller det offentliga. Den förstatligade välfärden måste privatiseras.

I konsekvens med detta är det svårt att se annat än att moderater i sak bejaktar en individuell välfärdspolitik med sänkta skatter och personligt sparande. Då måste man rimligen avvisa en kollektiv välfärdspolitik. Denna grundläggande välfärdssyn kan synas trivial, men måste likväl påverka båda ordval och strategi när välfärden diskuteras.

Oavsett hur mycket den enskile disponerar av den välfärd som han eller hon skapat med sitt arbete och hur mycket som tilldelas genom offentliga bidrag, måste hon i nästa led få bestämma över

utformningen av den egna välfärden. Även här är det svårt att kunna se annat än att moderaterna i sak bejakar en individuellt utformad välfärd och inte en kollektiv. Skolpengssystemet, förslaget om barnomsorgsstöd och den obligatoriska sjukförsäkringen fyller alla samma funktion. De ger valfrihet åt individerna och bryter den kollektiva kontrollen över välfärdens utformning. Fortfarande är finansieringssystemet för dessa reformer kollektivt, genom skatt. Utsträckningen i vilken skattefinansiering nyttjas är naturligtvis inte given en gång för alla. Den kan prövas i takt med att hushållens skattebörda minskar.

Den moderata välfärdssynen, som den kommer till uttryck i olika sakfrågor innehåller både generella och selektiva inslag. Sjukvårdsförsäkringen kommer alla till del, men ger vissa mer och andra mindre beroende av vårdbehov. Barnomsorgsstödet är generellt men ger selektiva val. Sänkta skatter kan hävdas vara en generell välfärdsinsats, men ger variationer i nettoinkomsterna.

Dessa reflektioner om vad som är generell och selektiv välfärdspolitik kan upplevas som ordvrängeri och ett försök att i onödan omdefiniera debatten. Poängen är emellertid att begreppen generellt och selektivt, eller individuellt och kollektivt, inte räcker till för att ge namn åt en moderat välfärdspolitik.

Utgår man mer direkt från vad som

normalt avses med generell och selektiv välfärdspolitik — det offentliga stödets fördelning till alla, eller bara till behövande — förenklas inte bilden. Man kan förorda generella inslag utan att hävda att allt skall vara generellt. Man kan diskutera om barnbidrag skall utgå till alla utan att för den skull ifrågasätta det rimliga i en obligatorisk sjukförsäkring, som är generell och kollektivt finansierad.

Det är också uppenbart att nivån på skattetrycket påverkar synen på hur generella de offentliga välfärdsinsatserna skall vara. Även om socialbidrag och bostadsbidrag skall vara selektiva så minskar sänkta skatter behovet att dessa stöd. På samma sätt innebär höga skatter krav på stöd till barnomsorgen. Rimligtvis måste väl moderat välfärdspolitik betyda att så lite som möjligt är generellt och kollektivt, medan det individuella skall dominera?

Hur formuleras detta i 1990-talets välfärdsdebatt? Vad innebär de krav på förändringar som följer på förstatligad välfärd, europeisk integration och en ekonomi i utförsbacke? Den debatten inbjuder Svensk Tidskrift till. I detta nummer skriver Ulf Kristersson och Thomas Idergard om en individuell välfärdspolitik. Hans Zetterberg ger en grund för 1990-talets fortsatta idédebatt. Samtidigt ger Christer Zetterbergs artikel en bild av den miljö som kommer att präglade 1990-talets idé- och välfärdsdiskussion, nämligen ekonomin. Debatten har börjat.